

Tuija Siimes

Työväenliikkeen kirjasto - tietoa työstä ja yhteiskunnasta

Työväenliikkeen kirjasto on monitieteinen työväentutkimuksen erikoiskirjasto ja työväenperinteen valtakunnallinen tallentaja yhdessä muiden muistiorganisaatioiden kanssa. Kirjasto kuuluu Helka-kirjastojen yhteenliittymään ja tuottaa aineistoa kansallisiin tiedonhakujärjestelmiin. Edistämme avointa tiedettä ja tutkitun tiedon käyttöä yhteiskunnassa. Kaikille avoin kirjastomme tarjoaa myös osallistavan kohtaamispaikan. Artikkelissa esitellään Työväenliikkeen kirjaston palveluita ja tulevaisuuden näkymiä.

Työväenliikkeen kirjastoa ylläpitää Työväenperinne ry, johon kuuluu 36 jäsenjärjestöä. Nämä ovat työväen järjestöjä ja sivistysliittoja sekä muita työväen perinnelaitoksia ja säätiöitä.

Työväenliikkeen kirjasto, Työväen Arkisto, Kansan Arkisto ja Työväen-museo Werstas muodostavat valtakunnallisten työväenperinnelaitosten kolmijalan, jossa kirjasto vastaa julkaisuiden, arkistot arkistoaineiston ja museo esineellisen ja aineellisen perinteen tallennuksesta.

Tehtävänä työväenperinteen tallennus julkaisujen osalta

Työväenliikkeen kirjasto aloitti toimintansa 8. 3. 1987 Helsingin työväentalon naapurissa Paasivuorenkadulla.

Kirjasto muutti Sörnäisten rantatielle vuonna 2010. Perustamisen yhteydessä kirjastoon siirtyivät Työväen Arkiston ja Kansan Arkiston kirjastot. Nämä kirjastot muodostivat kirjaston vanhan kokoelman, jota oli alettu kerätä jo 1900-luvun alussa.

Työväen sivistystyö olikin jo työväenliikkeen alkuaikoina tärkeää. Aiemmin työväen yhdistykset, ammattiliitot, keskusjärjestöt, sivistysliitot ja opistot ylläpitivät opintokerhojen kirjastoja, siirtokirjastoja ja lainakirjastoja. Monien niiden kirjastokokoelmia on sittemmin siirretty Työväenliikkeen kirjastoon. Lahjoituksia tarjotaan jatkuvasti, mutta usein vanha työväenliikettä käsittelevä aineisto on jo kattavasti kokoelmissamme. Kirjastoon hankitaan aktiivisesti uutuusaineistoja

erityisesti yhteiskuntatieteiden aloilta.

Kirjastolla on noin 150 000 niteen kokoelmat, jotka on sijoitettu noin 800 m²:n tiloihin Sörnäisten rantatiellä. Samassa rakennuksessa toimivat Työväen Arkisto, Musiikkiarkisto ja Kansallinen audiovisuaalinen instituutti KAVI vielä vuoden loppupuolelle asti. Läheltä löytyy toinenkin Helka-yhteenliittymän kirjasto, Baltia-kirjasto.

Työväenliikkeen kirjasto liittyi Helsingin yliopiston kirjaston Helka-tietokantaan vuonna 2001 ja alkoi tallentaa digitaalisia aineistoja Helda-julkaisuarkeeseen vuonna 2014. Työväenliikkeen kirjasto tuottaa Alma-kirjastojärjestelmälustan kautta laadukasta metadatan kansalliseen Melinda-yhteisluetteloon ja Finna-tiedonhakuportaaliin. Vuonna 2022 valtaosa kirjaston Helda-aineistoista alettiin haravoida myös Finnaan. Vuonna 2023 aloimme koota Helkan open access -kokoelmiimme elektronisessa muodossa julkaistuja työtä ja työelämän kehittämistä koskevia uutisjulkaisuja ja muodostimme oman elektronisen kokoelman myös työväentutkimuksen uusille väitöskirjoille ja muille suomalaisen työväentutkimuksen bibliografiaan kuuluville sähköisille julkaisuille.

Tutkimuksen ja tieteen edistäminen

Kirjaston aineistot palvelevat monitieteistä työväentutkimusta. Työväentutkimus-termillä kuvataan laajasti erilaisia tutkimuksia ja tutkimussuuntauksia, jotka käsittelevät työväestä.

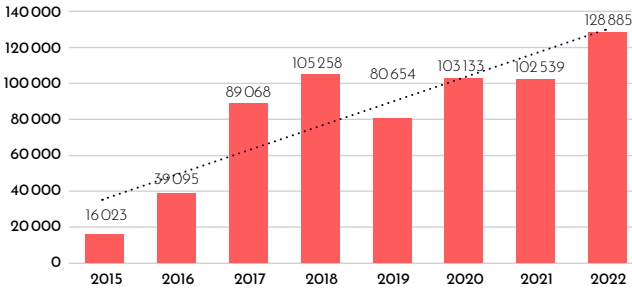
Termi yhdistetään tutkimukseen, joka kiinnittää huomiota esimerkiksi työväestön poliittiseen järjestäytymiseen, suhteeseen työhön sekä muihin työelämän osapuoliin, vapaa-ajan toimintaan, perhe-elämään, kulttuuriin ja maailmankatsomukseen. Sen lisäksi, että työväentutkimus voi käsitellä yksittäisiä työväestön jäseniä, se käsittelee heihin vaikuttavia yhteiskunnallisia rakenteita ja prosesseja.

Kokoelmien keskeisiä aihealueita ovat:

- työväenliike, ay-liike, kansainvälinen työväenliike
- työväenkulttuuri (näyttämötoiminta, musiikki, urheilu, sivistystyö, lehdistö ja kaunokirjallisuus)
- työelämän suhteet, työsuojelu, työoikeus, työttömyys, köyhyys
- ideologiat, filosofia, talousteoriat
- poliittinen historia, sosiaalishistoria, taloushistoria
- teollisuushistoria, osuustoiminta
- paikallishistoria, henkilöhistoria, mikrohistoria
- politiikan tutkimus, demokratia, kansanliikkeet
- sosiologia ja sosiaalipolitiikka, yhteiskunnan rakenne ja muutokset
- sukupuolentutkimus, vähemmistöryhmät, osakulttuurit
- kasvatustieteet ja koulutus

Hankimme uutuuksina niin tieteellisiä tutkimuksia kuin ajankohtaisia tietokirjoja yhteiskunnallisista kysymyksistä sekä työväenkirjallisuutta. Lehtikokoelmamme tuovat asiakkaiden luettavaksi ay-liikkeen omia lehtiä sekä monia muita kotimaisia ja kansainvälisiä jatkuvia julkaisuja. Olemme edis-

Helda-lataukset (per vuosi) 2015-2022

E-aineistojen käytön kasvu Heldassa.

täneet myös vanhojen työväenlehtien digitointia Kansalliskirjastossa. Koelmiin sisältyy lisäksi työväen musiikkiaineistoja ja elokuvia.

Työväenliikkeen kirjastossa toimetaan Työväentutkimus Vuosikirjaa. Vuosittain kootaan työväentutkimusraati, joka valitsee Vuoden työväentutkimuksen. Työväentutkimuksen aloilta kootaan vuosittain bibliografiaa alan suomalaisista tutkimusjulkaisuista, opinnäytteistä ja väitöskirjoista.

Kirjaston henkilökunta seuraa kansainvälistä työväentutkimusta ja osallistuu esimerkiksi työväenhistorian pohjoismaisiin konferensseihin ja työväenperinnelaitosten yhteistyöhön.

Kirjastossa työskentelee neljä vaki-

naista kirjastotyöntekijää: kirjastonjohtaja, kirjastonhoitaja, tietoasiantuntija ja kirjastovirkailija sekä lisäksi siivooja tuntitöissä. Lisäksi apurahoilla voidaan palkata määräaikaista projektityöntekijöitä osa-aikaisesti, jos siihen on varaa.

Asiakaskunta on heterogeenistä

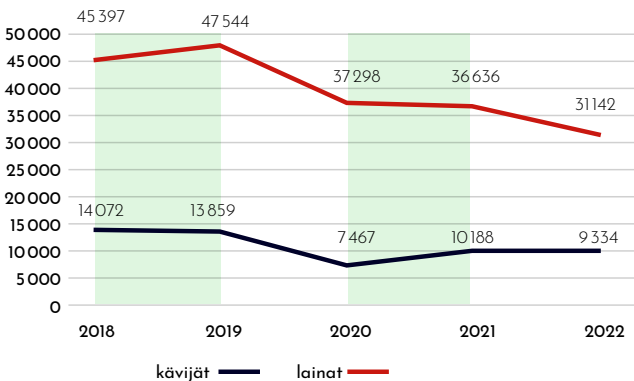
Kirjastossa tehtiin asiakaskysely vuonna 2022. Otos oli pieni, mutta yleisarvosana Työväenliikkeen kirjastosta oli 4,45 / 5. Kirjastoa piti itselleen hyvin tai erittäin hyödyllisenä peräti 90 % vastanneista. Helppokäyttöisenä kirjastoa piti 85 %. Melkein kaikki vastaajat suosittelisivat Työväenliikkeen kirjastoa myös muille.

Aineistomme tavoittavat hyvin mm. Helsingin yliopiston valtiotieteellisen ja humanistisen tiedekunnan opiskelijat ja tutkijat, mutta palveluitamme käyttävät paljon myös yliopistojen ulkopuoliset tutkijat ja asiantuntijat sekä työväestön historiasta tai yhteiskunnallisista kysymyksistä kiinnostuneet harrastajat.

Työväenliikkeen kirjaston e-palvelut

Työväenliikkeen kirjaston laajojen painettujen kokoelmien rinnalle olemme alkaneet koota työväentutkimuksen e-julkaisujen kokoelmaa. Alma-kirjastojärjestelmälusta, jossa Helka-tietokanta toimii, tarjoaa uusia mahdollisuuksia e-aineistojen hallintaan ja tarjontaan. Pääasiassa keskitymme open access -julkaisuihin, jotka voidaan tarjota kaikille käyttäjille ilman maksumuureja tai tietystä oppi-

Lainat ja asiakaskäynnit

Lainojen ja kävijämäärien kehitys.

laitoksessa tai organisaatiossa kirjoilla olemista.

Työväenperinne ry:n jäsenjärjestöjen ja muiden alan toimijoiden verkkojulkaisut on tarpeen paitsi koota ja kuvailla kirjastojärjestelmiin haettaviksi, myös huolehtia niiden pitkäaikaisesta säilytyksestä ja julkaisustandardien käytöstä julkaisutoiminnassa. Työväenliikkeen kirjastossa on laadittu ohje verkkojulkaisujen tuottamiseen Suomen tiedekustantajien liiton tuella. Pyrimme näin lisäämään jäsenjärjestöjemme julkaisutoiminnan vaikuttavuutta ja saavutettavuutta.

Työväentutkimukseen ja työelämän tutkimukseen liittyviä aineistoja löytyy entistä enemmän Finnasta, sillä myös työväenliikkeen arkisto- ja museoaineistot viedään Finnaan.

Helda-julkaisuarkistoon digitoimie vanhoja ja harvinaisia julkaisuja. Tallennamme Helkaan, Heldaan ja Finnaan myös uutta työväentutkimusta, mm. Työsuojelurahaston rahoittamia tutkimusraportteja sekä Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seurran julkaisut sekä enenevässä määrin jäsenjärjestöjemme elektronisia julkaisuja. Työväentutkimus Vuosikirjan julkaisemme painetun lehden lisäksi sähköisenä avoimena julkaisuna journal.fi-palvelun kautta.

Osallistava kohtaamispaikka

Työväenkirjaston ystävät ry. perustettiin kymmenen vuotta sitten vuonna 2013. Ystävähdistys järjestää kirjastossa kirjallisuusaiheisia tapahtumia, joista tärkeimpänä ovat Stadin työväenkirjallisuuspäivät marraskuussa.

Kirjaston yhteistyö tiedeyhteisön kanssa on merkityksellistä, ja tieteen popularisointi on myös yksi tehtävämme.

Myös jäsenjärjestömme ja monet muut kansalaisjärjestöt voivat hyödyntää kirjaston tilapalveluita ja järjestää yleisötilaisuuksia, joita on iltaisin noin 20 vuodessa. Kirjaston yhteistyö tiedeyhteisön kanssa on merkityksellistä, ja tieteen popularisointi on myös yksi tehtävämme.

Työväenliikkeen kirjaston rahoitus vaakalaudalla

Työväenliikkeen kirjasto hakee toiminta-avustuksen vuosittain opetus- ja kulttuuriministeriön tiede- ja korkeakoulupoliittiselta osastolta. Se on tähän asti myönnetty tieteen veikkausvoittovaroista, jotka ovat vähentyneet ja tullaan vuodesta 2024 alkaen tulouttamaan valtion budjettiin. Valtionavustusta ja sen tasoa jännitämme aina tammikuussa. Riittääkö se välttämättömiin menoihin muun rahoituksen kanssa?

Valtionavustus kattaa noin 80 % Työväenperinne ry:n kuluista, eli vakinaisen henkilökunnan palkat ja kiinteistökustannukset. Muuta rahoitusta ovat jäsenmaksut jäsenjärjestöiltä, kirjastotoiminnan tulot, jotka ovat rajallisia, vuosittain haettavat projektiapurahat, sekä järjestöjen ja säätiöiden tuki esim. Työväentutkimus Vuosikirjalle ja sen tilausmaksut. Nyt toivo-

taan, että poliittiset suhdanteet eivät vaikuttaisi kirjaston toiminta-avustukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustuksia tullaan hallitusohjelman mukaisesti joka tapauksessa leikkaamaan kasvavalla suunnalla koko hallituskauden ajan. Niinpä tällaisten pienten toimijoiden on vain toivottava, että leikkaukset eivät kohdistuisi ankarasti, vaan kirjaston tehtävä ja merkitys ymmärrettäisiin jatkossakin. Taloudellisia vaikeuksia on luvassa, sillä myös kustannukset, erityisesti kirjastotilojen vuokra roimine indeksikorotuksineen ja ostopalvelujen hintojen nousu kasvattavat välttämättömiä menoja.

Työväenliikkeen kirjasto tuottaa tietoa kansallisiin yhteistietokantoihin, täydentää kansallista tutkimusinfrastruktuuria sekä osallistuu alan julkaisutoimintaan ja edistää avointa tiedettä ja tutkimusta. Työväenliikkeen kirjasto on pieni mutta valtakunnallinen toimija, jonka tulevaisuus on uhattuna, jos valtionavustus kirjaston

monipuoliseen toimintaan tieteen edistämiseksi pienenee.

Työväenliikkeen kirjasto toimii aktiivisesti työelämän- ja työväentutkimuksen edistäjänä ja tarvitsee riittävän valtionavustuksen tulevaisuudessakin kirjaston ylläpitoon ja toimintaan. Työ on nykyhallitusohjelmankin keskiössä, joten toivomme, että merkityksemme työn tutkimuksen erikoiskirjastona ymmärretään.

Lisää tietoa löydät kirjaston verkkosivuilta: <https://www.tyovaenperinne.fi/>. Kirjaston tapahtumia ja toimintaa voi seurata myös Facebookissa, Instagramissa ja Youtubessa sekä tilaamalla kirjaston uutiskirjeen verkkosivuiltamme. Kirjastosta löytyy lukupaikkoja, langaton verkko ja avokokoelmat, joiden lomaan voi uppoutua työskentelemään. Toivotamme vanhat ja uudet asiakkaat tervetulleiksi Sörnäisiin, kehittyvän Suvilahden ja Kalasataman alueiden muuttuvaan ympäristöön. ❖

Työväenliikkeen kirjasto pähkinäkuoressa

- Työväenliikkeen kirjasto on kaikille avoin monitieteinen työväentutkimuksen erikoiskirjasto.
- Työväenliikkeen kirjasto edistää tiedettä, tutkimusta, demokratiaa, tasa-arvoa ja osallistumista.
- Työväenperinne ry ylläpitää kirjastoa.
- Kirjastossa on noin 150 000 nimekettä ja noin kolme hyllykilometriä julkaisuja.
- Aineistot tallennetaan Helkaan, Heldaan, Melindaan ja Finnaan.
- Kirjasto osallistuu Työväentutkimus Vuosikirjan julkaisemiseen.

Kirjoittaja:

TUIJA SIIMES
Työväenliikkeen kirjasto
tuija.siimes@tyovaenperinne.fi